

АКТУАЛЬНЫЕ НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

СБОРНИК НАУЧНЫХ ТРУДОВ

Выпуск 5(13)
Часть 4

Переяслав-Хмельницкий
2016

УДК 373.31:17.022.1

Яворівська Вікторія Леонідівна
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
(Харків, Україна)

РОЛЬ ЦІННОСТЕЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація. Криза цінностей, дефіцит духовності зумовлюють напружений пошук шляхів гуманізації життя, осмислення цінностей сучасного і майбутнього. Процес засвоєння культурних цінностей проходить через знайомство з різноманітними текстами, звичаями, нормами поведінки. Засвоєння культурних цінностей є одним із аспектів саморозвитку дітей молодшого шкільного віку, і можливості культури в процесі впливу на особистісний саморозвиток учнів є значним. У людському бутті найбільш важливу роль відіграють базові цінності, до яких відносяться благо, добро, свобода, справедливість, істина, життя, здоров'я, краса. На таких базових цінностях виховується людина, але орієнтуючись на них формується і суспільство в цілому.

Ключові слова: духовні цінності, молодший шкільний вік, культура, людинознавство

Yavorivs'ka Viktoriya Leonidivna
Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovorody
(Kharkiv, Ukraine)

ROLE OF VALUES IN MODERN EDUCATION PROCESS OF PRIMARY SCHOOL

Abstract. The crisis of values, spirituality deficiency causing intense search for ways to humanize life, understanding the present and future value. The process of assimilation of cultural values is through familiarity with a variety of texts, traditions, norms of behavior. The acquisition of cultural property is one of the aspects of self-primary school children, and the possibility of culture in the impact on personal self-development of pupils is significant. In the human being, the most important role played by core values, which include good, good, freedom, justice, truth, life, health and beauty. In such basic values educated man, but focusing on them formed and society as a whole.

Keyword: spiritual values of primary school age, culture, Humanity

Яворовская Виктория Леонидовна
Харьковский национальный педагогический университет
имени Г.С. Сковороды
(Харьков, Украина)

РОЛЬ ЦЕННОСТЕЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ СОВРЕМЕННОЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Аннотация. Кризис ценностей, дефицит духовности обуславливают напряженный поиск путей гуманизации жизни, осмысление ценностей современного и будущего. Процесс усвоения культурных ценностей проходит через знакомство с разнообразными текстами, обычаями, нормами поведения. Усвоение культурных ценностей является одним из аспектов саморазвития детей младшего школьного возраста, и возможности культуры в процессе воздействия на личностное саморазвитие учащихся является значительным. В человеческом бытии наиболее важную роль играют базовые ценности, к которым относятся благо, добро, свобода, справедливость, истина, жизнь, здоровье, красота. На таких базовых ценностях воспитывается человек, но ориентируясь на них, формируется и общество в целом.

Ключевые слова: духовные ценности, младший школьный возраст, культура, человековедение.

Складні процеси, що відбуваються сьогодні в нашій державі, зумовлені суперечностями соціального, економічного та політичного становлення. Національне відродження України значною мірою пов'язане з розвитком національної системи виховання в усіх її ланках: сім'ї, дитячого садка, школи, вищих закладів освіти, із створенням таких умов, які б сприяли розвитку в молоді високої духовної культури, історичної свідомості та самосвідомості, національних почуттів, знань головних здобутків світової духовної культури [1].

В освіті України почався новий етап розвитку, пов'язаний зі зміною менталітету суспільства та особистості, ціннісних орієнтацій молоді. Тому постає необхідність пошуку нових пріоритетів пов'язаних із визначенням шляхів формування традиційних національних цінностей.

Криза цінностей, дефіцит духовності зумовлюють напружений пошук шляхів гуманізації життя, осмислення цінностей сучасного і майбутнього. Процеси глобалізації, швидка зміна технологій роблять виклик усім без винятку державам, посилюють взаємозалежність народів і роль особистості.

Процес засвоєння культурних цінностей проходить через знайомство з різноманітними текстами, звичаями, нормами поведінки. При взаємодії з усім цим особистість, приймає цінності, які зафіксовані в культурі і вбирає в себе той культурний досвід, що її оточує. Кожна особистість посвоєму неповторна і сприйняття світу проходить індивідуально, як і засвоєння цінностей. Творча особистість, сягнувши певного етапу розвитку, маючи певний багаж знань, потребує подальшого розвитку. Бажання саморозвитку приводить до детального перегляду уявлень і цінностей, що існують у культурі. Виникає протиріччя: приймати чи не приймати дані цінності; належати до даних

традицій, але не бути ними зв'язаним; знаходитися в даній культурі і дивитися на неї зі сторони.

У Національній доктрині розвитку освіти зазначено, що «освіта має сприяти формуванню нової ціннісної системи суспільства – відкритої, варіативної, духовно та культурно наповненої, толерантної, здатної забезпечити становлення громадянина, патріота, консолідувати суспільство на засадах пріоритету прав особистості» [2]. Освіченість окремої особи складається та розвивається внаслідок взаємодії з культурою суспільства. Індивідуальні перспективи розвитку залежать від широти та різноманітності контактів особистості з культурними цінностями власної держави та зі світовою культурою. Саме школа першочергово має можливість і надає її своїм учням для виходу за вузькі рамки субкультури. Розвиток комп'ютерних технологій, сучасних засобів зв'язку надає можливість розширити освітні межі, культурні контакти кожної дитини. При цьому процес входження молоді в культуру і є одночасно створенням нової культури.

Освіта має спрямовуватись не лише на всебічний розвиток особистості, а й на культурний саморозвиток. Саме в цьому й полягає головна відмінність сучасного етапу освіти від педагогіки минулого. Гуманна педагогіка в центр своєї уваги ставить конкретну індивідуальність, що саморозвивається, тобто вирішальне значення надається процесам самовизначення, самоактуалізації, самореалізації [3].

Про освіту говорять, що вона формує образ людини. Освіченість дає нам ніби друге народження, освітлює наш життєвий шлях. Правомірно, що суспільство дедалі більше зосереджує увагу на виховному і розвивальному потенціалі освіти, який протистоїть асоціальним явищам, деградації моралі і культури.

Категорія цінність належить до ключових понять сучасних людинознавчих наук. У довідникових виданнях і наукових дослідженнях з філософії освіти, теорії виховання і навчання знаходимо різні тлумачення понять цінності, ціннісні орієнтації, ціннісне ставлення. Узагальнено їх інваріантні характеристики можна визначити як опосередковані культурою еталони бажаного і належного ставлення особистості до об'єктів матеріальної і духовної діяльності людей, до природи. Цінності характеризують соціально і особистісно значущі смисли, духовні опори життя людини.

Аналіз теоретичного тлумачення цінностей навчально-виховного процесу засвідчує, що багато науковців вивчали дану проблему. Передусім це дослідження В. Андрущенко, О. Сухомлинської, С. Гончаренка, Ю. Мальваного, В. Кременя, С. Гончаренка, І. Бега, Н. Бібіка, І. Зязюна, О. Савченко та ін.

Існують різні класифікації цінностей залежно від логічної основи їх поділу. Зокрема, розрізняють загальнолюдські, національні, колективні, індивідуальні цінності; цінності віри, родинні, вітальні, пізнавальні, життєсміслові, матеріальні, духовні, етнічні тощо. Цінності мають історичний характер, тому вони можуть змінюватись як у суспільстві, так і в свідомості людей.

У педагогічному аспекті дуже важливо обґрунтувати таку систему цінностей, яка має бути основою виховання і розвитку учнів, внутрішнім ком-

понентом їхньої свідомості, самосвідомості, мотивом і регулятором позитивно спрямованої діяльності [4].

Тому головною метою української освіти є створення умов для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина України, виховання покоління, здатного навчатися впродовж життя, створення й розвитку цінностей громадянського суспільства; сприяння консолідації української нації, інтеграції України в європейський і світовий простір як конкурентоспроможної і процвітаючої держави. Це визначення не лише мети, а й стратегії наших дій на шляху модернізації сучасної освіти.

Засвоєння культурних цінностей є одним із аспектів саморозвитку дітей молодшого шкільного віку, і можливості культури в процесі впливу на особистісний саморозвиток учнів є значним. К. Горанов стверджує, що культура стає якісною ознакою способу життя людей у матеріальній та духовній життєдіяльності в умовах та обставинах, що склалися [5].

Так у людському бутті найбільш важливу роль відіграють базові цінності, до яких відносяться благо, добро, свобода, справедливість, істина, життя, здоров'я, краса. На таких базових цінностях виховується людина, але орієнтуючись на них формується і суспільство в цілому.

Взаємозв'язок цінностей з життєвими смислами, а через них з буттям здійснюється завдяки активності сумління, яка виявляє остаточну єдність свідомого і неусвідомлюваного в межах свідомості. З іншої боку – від світу – пов'язаність цінностей з буттям здійснюється завдяки культурі. У такий спосіб людське буття повертається до себе, а разом з тим і зберігає свою відкритість, свою готовність до смислового самозростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Осипова Т.Ю. Бартенєва І.О., Біла О.О. та ін.. Виховна робота зі студентською молоддю: Навч. посіб. / За заг. ред.. Т.Ю. Осипової. – Одеса: Фенікс, 2006. – С. 74
2. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта. – 2002. – № 26. – С. 2-4.
3. Крылова Н.Б. Культурология образования. – М.: Народное образование, 2000. – 272 с.
4. Савченко О.Я. Виховний потенціал початкової школи: посібник для вчителів і методистів початкового навчання / О.Я. Савченко. – 2-ге вид., доповн., переробл. – К.: Богданова А.М., 2009. – 226 с.
5. Горанов К. Культура и искусство в быстро меняющемся мире // Искусство в системе культуры. – Л.: Мысль, 1981. – С. 914.